

Informe en relació amb la consulta plantejada per una universitat sobre l'exercici dels drets ARCO en l'ús de "drones"

Es presenta davant l'Autoritat Catalana de Protecció de Dades un escrit emès per una universitat sobre quins són els mecanismes que garanteixen l'exercici dels drets ARCO en l'ús de "drones".

Analitzada la petició, i vist l'informe de l'Assessoria Jurídica, es dictamina el següent:

I

(...)

II

La universitat planteja, en el seu escrit de consulta, quins són els mecanismes que garanteixen exercir els drets ARCO (els drets d'accés, rectificació, cancel·lació i oposició) a les persones físiques, la imatge de les quals és captada mitjançant l'ús d'un "drone".

Abans d'examinar la dita qüestió, cal assenyalar que aquesta mateixa entitat va sol·licitar, en data 4 de desembre de 2013, que l'Autoritat Catalana de Protecció de Dades es pronunciés sobre el marc legal existent per a l'ús tant particular com comercial dels "drones".

En resposta a aquesta qüestió, l'Autoritat va emetre el dictamen CNS 58/2013, del qual es considera pertinent, als efectes que interessin en el present informe, destacar les consideracions següents:

- La major part de les finalitats civils o comercials per a les quals s'empren els "drones" no comporten la captació i l'enregistrament d'imatges (o veus) de persones físiques identificades o identificables, per tant, no impliquen l'existència d'un tractament de dades personals als efectes de la Llei orgànica 15/1999, de 13 de desembre, de protecció de dades de caràcter personal (LOPD).
- No obstant això, atesos els emplaçaments en què habitualment s'empren aquestes aeronaus, és probable que en algun moment determinat del seu ús es puguin captar imatges de persones físiques identificades o identificables. Això obliga a tenir presents els principis i obligacions de la LOPD.
- Les previsions de l'article 8.2.c) de la Llei orgànica 1/1982, de 5 de maig, de protecció civil del dret a l'honor, a la intimitat personal i familiar i a la pròpia imatge (LO 1/1982) habilitarien la captació (i tractament) d'imatges de persones físiques identificades o identificables mitjançant "drones", tant en espais públics com en espais tancats en què tingui lloc un esdeveniment públic, sempre que les dites imatges apareguin com a merament accessòries. En cas contrari, caldrà comptar amb el consentiment dels afectats (article 6.1 LOPD).
- Cal tenir especialment en compte que el dit consentiment haurà de ser exprés i per escrit si els "drones" s'empren en espais que, per la seva naturalesa o característiques, poden comportar la captació d'imatges que podrien revelar la

ideologia, l'afiliació sindical, la religió o les creences de les persones afectades (article 7 LOPD).

- En qualsevol cas, les imatges captades només es poden conservar pel període de temps estrictament necessari per donar compliment a les finalitats preteses (article 4.5 LOPD).
- La utilització de "drones" en el marc de la vida privada o familiar resta exclòs de la normativa de protecció de dades personals.

Tenint en compte aquestes consideracions s'analitza, a continuació, la qüestió concreta plantejada per la universitat al seu escrit de consulta.

III

Els drets ARCO o drets d'"*habeas data*" (drets d'accés, rectificació, cancel·lació i oposició) a què fa referència la consulta són el conjunt de drets que la LOPD reconeix a les persones perquè aquestes puguin controlar per si mateixes l'ús que es fa de les seves dades personals.

Aquests drets, regulats als articles 15 a 18 de la LOPD i 23 a 36 del Reial decret 1720/2007, de 21 de desembre, pel que s'aprova el Reglament de la LOPD (RLOPD), formen part del nucli del dret fonamental a la protecció de dades de caràcter personal, que "*persegueix garantir a la persona un poder de control sobre les seves dades personals, sobre el seu ús i la seva destinació, amb el propòsit d'impedir el seu tràfic il·lícit i lesiu per a la dignitat i el dret de l'afectat*" (STC 292/2000).

Mitjançant l'exercici d'aquests drets, els afectats poden saber quina informació personal està tractant un determinat responsable, de qui o d'on es varen obtenir les dades i a qui se les han cedit (dret d'accés), modificar o rectificar errors (dret de rectificació), cancel·lar dades que no s'haurien d'estar tractant (dret de cancel·lació) o oposar-se a tractaments de dades realitzats sense el seu consentiment (dret d'oposició).

Per tal de poder exercir-los és necessari que la persona afectada conegui la identitat del responsable del fitxer o tractament de les seves dades personals (article 3.d) LOPD), atès que és davant d'aquest que ha d'adreçar la seva sol·licitud d'accés, rectificació, cancel·lació o oposició (article 25 RLOPD).

La dita identificació ha de ser proporcionada pel mateix responsable en compliment del deure d'informació establert a l'article 5 de la LOPD. Aquest precepte estableix, en el seu apartat 1, que:

"Els interessats als quals se sol·licitin dades personals han de ser prèviament informats de manera expressa, precisa i inequívoca:

a) De l'existència d'un fitxer o un tractament de dades de caràcter personal, de la finalitat de la recollida de les dades i dels destinataris de la informació.

b) Del caràcter obligatori o facultatiu de la resposta a les preguntes que els siguin plantejades.

c) De les conseqüències de l'obtenció de les dades o de la negativa a subministrar-les.

d) De la possibilitat d'exercir els drets d'accés, rectificació, cancel·lació i oposició.

e) De la identitat i la direcció del responsable del tractament o, si s'escau, del seu representant."

Així doncs, cal fer avinent que el mecanisme que garanteix la possibilitat d'exercir els drets ARCO a les persones físiques identificades o identificables, la imatge de les quals és captada per un "drone", és que el responsable del tractament d'aquestes dades (l'entitat que empra el "drone") els informi dels extrems previstos en aquest article 5 de la LOPD, entre els quals trobem la possibilitat d'exercir els drets ARCO (apartat 1.d).

La informació en la recollida de les dades és un element essencial del dret a la protecció de dades, és a dir, el pilar necessari per a l'exercici de la resta de drets i, per tant, el seu compliment resulta essencial.

Tal i com estableix el Tribunal Constitucional en la citada Sentència 292/2000 (FJ 7):

"(...) el contingut del dret fonamental a la protecció de dades consisteix en un poder de disposició i control sobre les dades personals que faculta la persona a decidir quines d'aquestes dades es faciliten a tercers, ja sigui l'Estat o un particular, o quines dades pot recollir aquest tercer, així com tenir coneixement de qui posseeix les seves dades i per a quina finalitat les té i, si és el cas, oposar-se a aquesta possessió i ús. Aquests poders de disposició i control sobre les dades personals, que constitueixen part del contingut del dret fonamental a la protecció de dades, es concreten jurídicament en la facultat de consentir la recollida, l'obtenció i l'accés a les dades personals, el seu posterior arxiu i tractament, així com el seu ús o usos possibles, per part d'un tercer, ja sigui l'Estat o un particular.

I aquest dret a consentir el coneixement i el tractament, informàtic o no, de les dades personals, requereix com a complements indispensables, d'una banda, la facultat de saber en qualsevol moment qui disposa de les dades personals i a quins usos les destina i, de l'altra, el poder oposar-se a aquesta possessió i usos.

En fi, són elements característics de la definició constitucional del dret fonamental a la protecció de dades personals els drets de l'afectat a consentir sobre la recollida i els usos de les seves dades personals i a conèixer-los.

I resulten imprescindibles, per fer efectiu aquell contingut, el reconeixement del dret a ser informat sobre qui posseeix les seves dades personals i amb quines finalitats les tracta, així com el dret a poder oposar-se a aquesta possessió i ús, requerint a qui correspongui que posi fi a la possessió i la utilització de les dades. És a dir, exigint al titular del fitxer que l'informi de quines dades té sobre la seva persona, accedint als oportuns registres i anotacions, i de quina utilització han estat objecte, la qual cosa implica també conèixer els possibles destinataris de cessions; i, si és el cas, requerir-lo perquè els rectifiqui o els cancel·li".

Cal assenyalar, en aquest punt, que a la vista d'allò establert a l'article 5 de la LOPD, es pot afirmar que existeix llibertat de forma pel que fa al compliment d'aquest deure. És a dir, serà el responsable qui en cada cas pot decidir la forma com dona compliment a aquest deure, amb l'única excepció, prevista a l'apartat 2 de l'article 5, dels supòsits en què la informació es reculli a través de formularis impresos. En aquest darrer cas, la clàusula informativa ha de figurar en el mateix imprès.

Dit això, és cert que, ateses les particularitats del tractament de dades mitjançant l'ús de "drones", complir amb el deure d'informació en aquests casos pot resultar complex, però això, com s'ha dit, no n'eximeix el compliment, llevat que es doni alguna de les excepcions previstes per la mateixa LOPD i a què farem referència més endavant.

En aquest sentit, cal dir que la manera de què disposa el responsable per informar als afectats de la possibilitat d'exercir els drets ARCO podria dependre dels emplaçaments en què s'utilitzen els "drones".

A aquest aspecte ens referim en els apartats següents d'aquest informe.

IV

Pel que fa, en concret, a la utilització de "drones" en espais tancats (per exemple, en un edifici o monument arquitectònic), en què la captació d'imatges de persones físiques identificades o identificables es realitzi previ consentiment dels afectats, el responsable del fitxer o tractament els pot informar dels aspectes previstos en l'article 5.1 de la LOPD i, en particular, de la possibilitat d'exercir els drets ARCO, en el mateix moment en què sol·licita el seu consentiment.

En el supòsit que la dita captació estigués habilitada per l'article 8.2.c) de la LO 1/1982, perquè les imatges de persones físiques identificades o identificables en aquests espais tancats apareixen de manera merament accessòria en un esdeveniment públic, el responsable podria informar els afectats de l'ús de "drones" mitjançant la col·locació de cartells informatius.

En aquest sentit, podria prendre's com a referència el model de cartell informatiu previst a l'annex de la Instrucció 1/2009, de 10 de febrer, sobre el tractament de dades de caràcter personal mitjançant càmeres amb fins de videovigilància. Per exemple, podria adaptar-se el disseny d'aquest cartell al supòsit concret examinat mitjançant la incorporació d'un pictograma que simbolitzi l'ús de "drones" i canviant la indicació de la finalitat per a la qual es tracten les dades.

Si s'opta per utilitzar aquest mecanisme, amb independència del tipus de cartell que s'empri, el responsable del tractament de les dades, i per tant de l'ús del "drone", hauria de tenir present que:

- S'haurien de col·locar tants cartells com fossin necessaris per garantir que les persones afectades tenen coneixement de l'ús de "drones" en l'espai tancat a què pretenen accedir. Caldria, a més, ubicar-los en emplaçaments clarament visibles en cadascun dels accessos de l'espai tancat de què es tracti.
- Aquests cartells s'haurien de col·locar abans que s'emprin els "drones", és a dir, abans de la captació de les imatges de persones físiques identificades o identificables, i només podrien retirar-se un cop finalitzés el seu ús.
- El contingut d'aquests cartells hauria de, com a mínim, permetre conèixer a les persones afectades que en l'espai al qual volen accedir s'estan utilitzant "drones" i que, per tant, la seva imatge podria ser captada per aquestes aeronaus, la finalitat del seu ús i, als efectes que interessin en el present cas, la identificació de la persona responsable davant la qual es poden exercir els drets ARCO.

Dit això, cal fer avinent que, de conformitat amb l'article 5 de la LOPD, citat, el responsable del tractament de les dades també hauria de proporcionar a les persones afectades informació sobre la resta d'apartats previstos en l'esmentat article. Aquesta informació podria facilitar-se, per exemple, per mitjà d'impresos o a través del web del responsable. En aquest sentit, es podria aprofitar l'esmentat cartell per indicar-hi aquest aspecte.

V

Pel que fa, en concret, a la utilització de “drones” en espais oberts, en què la captació d’imatges de persones físiques identificades o identificables estigués habilitada per l’article 8.2.c) de la LO 1/1982, cal fer avinent que, si es tracta d’una zona delimitada, el compliment del deure d’informació podria realitzar-se igualment mitjançant l’ús de cartells informatius.

Sent així, a banda de fer extensibles les consideracions fetes abans en relació amb quin podria ser el contingut del cartell informatiu, el responsable hauria de tenir especialment en compte que el cartell hauria de col·locar-se a una distància suficient perquè les persones afectades tinguessin coneixement, de manera clara, de l’ús de “drones” en aquestes àrees o zones a què accediran. La seva ubicació, en qualsevol cas, no hauria de superar la distància de 50 metres des del límit exterior de l’àrea o zona en què s’empren els “drones”.

Així mateix, també hauria de proporcionar a les persones afectades informació sobre la resta d’apartats previstos a l’article 5.1 LOPD. Per analogia amb la captació d’imatges mitjançant càmeres amb fins de videovigilància, aquesta informació podria facilitar-se, tal com preveu la Instrucció 1/2009, de 10 de febrer, sobre el tractament de dades de caràcter personal mitjançant càmeres amb fins de videovigilància, per mitjà d’impresos o a través del web del responsable. Es podria aprofitar l’esmentat cartell per indicar-hi aquest aspecte.

En el supòsit que la dita captació d’imatges mitjançant “drones” tingués lloc en espais oberts no delimitats és clar que, a diferència dels supòsits anteriors, l’ús d’aquest mecanisme -cartells informatius amb la indicació de la identitat del responsable davant el qual es poden exercir els drets ARCO- no seria efectiu.

Arribats a aquest punt, convé fer referència a la resta de previsions de l’article 5 de la LOPD relacionades amb el deure d’informació.

L’apartat 4 d’aquest article 5 disposa que quan les dades personals no hagin estat recollides directament de l’interessat, el responsable disposa d’un termini de 3 mesos a comptar des del moment de registrar les dades per donar compliment a aquest deure d’informació.

No obstant això, l’apartat 5 de l’article 5 exceptua de l’obligació d’informar als interessats *“quan, de manera expressa, una llei ho prevegi, quan el tractament tingui finalitats històriques, estadístiques o científiques, o quan sigui impossible informar-ne l’interessat o exigeixi esforços desproporcionats, a criteri de l’Agència de Protecció de Dades o de l’organisme autonòmic equivalent, en consideració al nombre d’interessats, a l’antiguitat de les dades i a les possibles mesures compensatòries”*.

El RLOPD regula el procediment per obtenir tal exempció del deure d’informació en els seus articles 153 a 156. En concret, es considera pertinent fer referència a l’article 153, segons el qual:

“1. El procediment per obtenir de l’Agència Espanyola de Protecció de Dades l’exempció del deure d’informar l’interessat sobre el tractament de les seves dades de caràcter personal quan sigui impossible o exigeixi esforços desproporcionats, que preveu l’apartat 5 de l’article 5 de la Llei orgànica 15/1999, de 13 de desembre, sempre s’ha d’iniciar a petició del responsable que pretengui obtenir l’aplicació de l’exempció.

2. En l'escrit de sol·licitud, a més dels requisits que recull l'article 70 de la Llei 30/1992, de 26 de novembre, el responsable ha de:

- a) Identificar clarament el tractament de dades a què es pretén aplicar l'exempció del deure d'informar.*
- b) Indicar expressament els motius quant a les causes en què fonamenta la impossibilitat o el caràcter desproporcionat de l'esforç que implicaria el compliment del deure d'informar.*
- c) Exposar detalladament les mesures compensatòries que proposa realitzar en cas d'exoneració del compliment del deure d'informar.*
- d) Aportar una clàusula informativa la difusió de la qual, en els termes que s'indiquin en la sol·licitud, permeti compensar l'exempció del deure d'informar."*

D'acord amb aquestes previsions de la normativa de protecció de dades, cab la possibilitat que el responsable del tractament sol·liciti l'exempció del deure d'informar sobre el tractament de dades als interessats davant l'autoritat de protecció de dades que en cada cas resulti competent.

La normativa li exigeix, en aquest sentit, que detalli, en la seva petició, les mesures compensatòries que proposa realitzar en cas que efectivament se l'exoneri del compliment d'aquest deure (article 153.2.c) RLOPD). Dites mesures podrien comprendre, entre d'altres, la publicació d'anuncis en què es doni informació sobre el tractament de dades personals en diaris de gran tirada, en la seva pàgina web, a través de xarxes socials, etc.

Cal fer avinent que, en el cas que ara s'examina, no ens trobaríem davant d'un supòsit de recollida de dades de l'interessat a través de tercers, tal i com estableix el citat article 5.4 de la LOPD. En aquest cas, el responsable de l'ús de "drones" recollirà les imatges directament de les persones afectades. Per tant, no seria estrictament exigible que, davant la dificultat per informar als interessats dels extrems de l'article 5.1 de la LOPD i, en particular, de la possibilitat d'exercir els drets ARCO, el responsable sol·licités l'exempció del deure d'informació a l'Autoritat Catalana de Protecció de Dades, sempre que aquest responsable fos una de les entitats incloses en l'article 3 de la Llei 32/2010.

Ara bé, per tal de garantir una major seguretat jurídica en el tractament de dades (imatges) mitjançant "drones", podria ser bo que, a la vista de les circumstàncies concretes concurrents en cada cas, el dit responsable plantegés davant aquesta Autoritat alguns mitjans té pensat emprar per donar compliment al deure d'informació als afectats. D'aquesta manera, cabria la possibilitat que l'Autoritat pogués pronunciar-se sobre la seva adequació a la normativa de protecció de dades i, si s'escau, proposar-ne de complementaris o substitutius.

D'acord amb les consideracions fetes fins ara en relació amb la consulta plantejada, es fan les següents,

Conclusions

La utilització de "drones" que comporti la captació d'imatges de persones físiques identificades o identificables s'ha de regir pels principis i obligacions de la LOPD. Les particularitats d'aquest tractament de dades no eximeixen, en principi, al responsable de complir amb el deure d'informació als afectats (article 5 LOPD).

En el cas d'ús de "drones" en espais tancats, aquesta informació podria facilitar-se en el mateix moment en què se sol·licita el consentiment dels afectats o, tractant-se d'una captació d'imatges habilitada per la LO 1/1982, mitjançant la col·locació de cartells informatius.

En el cas d'ús de "drones" en espais oberts delimitats, la informació també podria facilitar-se mitjançant la col·locació d'aquests cartells informatius. En cas d'espais oberts no delimitats, el responsable podria plantejar davant aquesta Autoritat, a la vista de les circumstàncies concretes concurrents en cada cas, si les mesures que pretén adoptar per facilitar als interessats la informació relativa a l'exercici dels drets ARCO s'adeqüen a la normativa de protecció de dades.

Barcelona, 17 de març de 2014